

Соціальна комунікація: становлення термінологічних засад галузі

ЯРЕМЧУК Л. В.

Львів, Україна

Анотація

У статті розглянуто еволюцію термінологічних складових нової наукової галузі – соціальних комунікацій.

Ключові слова: *термінологія, соціальні комунікації, соціальний інститут.*

Abstract

The paper outlines the evolution of terminological components of new scientific branch – social communications.

Keywords: *terminology, social communications, social institute.*

Комунікативний процес в інформаційному суспільстві необхідна передумова становлення, розвитку і функціонування всіх соціальних систем, забезпечує зв'язок між людьми та різними спільнотами, налагоджує зв'язок між поколіннями для передачі накопиченого соціального досвіду, організації спільної діяльності, розвитку культури. Соціальні комунікації формують особливий соціокомунікаційний простір для передачі повідомлень в просторі та часі. Вивчення механізмів їх функціонування сьогодні важлива ділянка проведення досліджень.

Мета даної статті консолідувати інформаційний контент окресленої тематики, базуючись на статтях, що увійшли до укладеного анотованого бібліографічного покажчика «Висвітлення проблематики інформаціо-комунікаційного

Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства

2013

простору у системі соціальних комунікацій». У покажчик увійшли статті, опубліковані у фаховій періодиці, в яких відтворено основні теоретико-методологічні засади розвитку соціальної комунікації та формування суспільних відносин в інформаційному суспільстві. Враховуючи, що тема покажчика достатньо широка, зупинимось лише на питаннях термінологічних засад нової наукової галузі – соціальних комунікацій, аналізуючи публікації, представлені у першому розділі бібліографічного покажчика.

На сьогоднішній день поняття «комунікація» окреслене різними науковцями на основі багатьох взаємопов'язаних підходів, кожен з яких окреслює певну передумову становлення, розвитку і функціонування соціальних систем, взаємодію з метою накопичування і передачі соціального досвіду. Найпоширенішим є визначення терміну «комунікація» як процес обміну інформацією між двома або більше особами. Так, Лук'янець Т. І.[1] вважає, що на практиці застосовують різні моделі комунікацій, опрацьовані відомими вченими Г. Лассуелом, К. Шенноном, В. Вевером, Р. Якобсоном, Т. Ньюкомом, Ю. Лотманом, Ф. де Соссюром, Ч. Пірсом, К. Барнлундою, Г. Малецькім, Ф. Денисом, С. Бейкером та ін., а сучасна теорія комунікацій створила та ускладнила існуючі раніше моделі, переходячи від лінійних моделей до нелінійних, а від них – до об'єктивних (спіральних, мозаїчних тощо), але в кожній із них людина є водночас і суб'єктом, і об'єктом комунікацій.

Аналіз публікацій засвідчує, що сформувалося декілька основних підходів до розуміння сутності соціальної комунікації в сучасній науці. Представники кожного з напрямів відстоюють свої позиції і зосереджуються на дослідженні комунікацій саме через своє бачення цього процесу. Проте найбільшого схвалення отримало трактування поняття подане академіком В. В. Різуном, який вважає, що «під соціальними комунікаціями необхідно

розуміти таку систему суспільної взаємодії, яка включає визначені шляхи, способи, засоби, принципи встановлення і підтримання контактів на основі професійно-технологічної діяльності, що спрямована на розробку, провадження, організацію, удосконалення, модернізацію відносин у суспільстві, які складаються між різними соціальними інститутами, де, з одного боку, у ролі ініціаторів спілкування найчастіше виступають соціально-комунікаційні інститути, служби, а з іншого – організовані спільноти (соціум, соціальні групи) як повноправні учасники соціальної взаємодії»[2].

Слід зазначити, що російський бібліотекознавець А. В. Соколов[3,4,8] тлумачить соціальну комунікацію дещо інакше, вважаючи її рухом смислів у соціальному часі й просторі. Дослідник трактує соціальну комунікацію як «механізм надбудови, утворення стійкої і поновлюваної узгодженості». Автор наполягає на тому, що соціальна комунікація здійснюється за рахунок певних знакових систем, що і є засобом зв'язку в суспільстві. Науковець вважає соціальну комунікацію (однина) таким обміном, який забезпечує кооперативну взаємодопомогу. Саме така взаємодопомога робить можливою координацію дій великої складності.

Дослідниця В. А. Ільганаєва[4], пояснює, що визначення соціальної комунікації як феноменологічного ефекту дає можливість розуміти його (ефект) як систему «соціальних комунікацій завдяки об'єднанню обширної і багатообразної за змістом комунікаційної діяльності в суспільстві, що породжує її об'єктне підґрунтя».

Соціальну комунікацію Ф. І. Шаркав[5] вважає предметом спеціальної галузі соціології – соціології комунікації. Автор навіть називає таку галузь «соціокомунікація», підкреслюючи її соціологічне коріння.

В контексті термінологічних трактувань набула поширення ще одна форма передачі інформації – документна комунікація,

яка побудована на обміні між двома або більше учасниками комунікаційного процесу документами.

Документ виникає та існує в документно-комунікаційному процесі, тобто в такій комунікації, в якій від одного суб'єкта до іншого передається інформація, яка зафіксована на матеріальному носіїві і передається у просторі та часі.

Передача документної інформації в суспільстві називається соціальною документною комунікацією. До цього часу ще не має усталеного терміна: «документальна» чи «документна» комунікація. Якщо, ми візьмемо за основу пропозиції О. П. Коршунова[6], то цей термін повинен мати форму «документальна комунікація», що можна тлумачити як «комунікація, в якій один елемент є документ» або «комунікація, опосередкована документом».

З огляду теорії комунікації, документ як канал передачі інформації, є підсистемою соціальної інформаційної комунікації, що невідривно пов'язаний із повідомленням, яке зафіксоване в ньому.

Поняття «документ» – це єдність інформації (повідомлення) та речовинного (субстанціального) носія, яка використовується в соціальному комунікаційно-інформаційному процесі як канал передачі інформації[7].

У соціальній комунікації документ використовується як канал передачі інформації, бо може передаватися від людини до людини тільки в знаковій формі і є інформацією тільки в тому випадку, коли має значення, смисл, який може бути розшифрований (декодований)[8].

Аналіз публікацій засвідчив процес становлення термінологічних засад галузі, продовження пошуків в цьому напрямі провідних українських науковців, а також дослідників із зарубіжних країн, які переконують, що соціальна комунікація виконує важливі функціональні завдання щодо розвитку інформаційного суспільства. Іншими напрямами розвитку

соціальних комунікацій репрезентують решта розділів анотованого бібліографічного покажчика. Слід відзначити, що користування бібліографічним покажчиком повинен спростити бібліографічний апарат, що містить алфавітний покажчик статей та іменний покажчик авторів.

Список використаних джерел:

1. Лук'янець Т. І. Маркетингова політика : навч. посіб. / Т. І. Лук'янець. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2004. – С. 14.
2. Різун В. В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій / В. В. Різун // Світ соціальних комунікацій. – 2011. – Т. 1. – С. 7.
3. Соколов А. В. Общая теория социальной коммуникации / А. В. Соколов. – СПб. : Изд-во Михайлова, 2002. – 43 с.
4. Ильганаева В. А. Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность) : словарь-справочник / В. А. Ильганаева. – Харьков : КП «Городская типография», 2009. – 298 с.
5. Шарков Ф. И. Истоки и парадигмы исследований социальной коммуникации / Ф. И. Шарков // Социол. исслед. – 2001. – № 8. – С. 53.
6. Коршунов О. П. Еще раз о терминологии / О. П. Коршунов // Библиография. – 1999. – № 5. – С. 156.
7. Палеха Ю. І. Загальне документознавство : навч. посіб. / Ю. І Палеха, Н. О. Леміш. – К. : Ліра-К, 2008. – 115 с.
8. Зиновьева Н. Б. Документоведение : учеб.-метод. пособие / Н. Б. Зиновьева. – М. : Профиздат, 2001. – 48 с.